

Ebediyete Bölünen

İslam ümmeti Hz. Peygamber'in vefatından beri bölünmekle meşgul. Hemen değilse de, 30 sene içinde iki fırkaya, oradan da giderek daha çok fırkalara ayrılmış.

Bunların bir kısmı, önemli bir kısmının asıl sebebi siyasi. Ehl-i Sünnet/Şia ayrımında olduğu gibi, önce ayrılık, sonra farklılaşma yaşanmış. Dini ayrılık çok defa siyasi ayrılığı *açıklamak* için kullanılmış.

Ancak bunları söylemenin bugün için bir faydası yok. Ümmet birbiriyle mücadele içinde, çoğu birbirinin kuyusu kazan binlerce gruptan müteşekkil. Bir insanın *onlarınki yanlış, benimki doğru* demesinin de manası yok, çünkü herkes bunu söylüyor. Belki bazıları bazılarında daha doğru, bazıları daha yanlış, ancak aralarındaki meseleleri çözmek için iki taraftan da daha bilgili (ve çoğunlukla daha güçlü) olmak gerektiği için kavgalar daim, birlikler nadir. Herkes uçsuz bir deryadaki kayıklarında, diğerlerinin kayıklarını batırmak için sallamakla meşgul, bir yandan da başkaları onların kayıklarını sallıyor, kimsenin de bir yerden tutunabildiği yok ve herkes kendi kayığının *ahirette en güvenli* olduğunu iddia ediyor.

Ebediyeti konu edinen, *ölümsüzlüğün* nasıl olacağını anlatan fikirlerde *kıyıcılık* normal belki, ancak bizimkisi giderek *zehirli* bir hal aldı. İnsanlar tekfir için bahane arıyorlar. En ufak bir farklılık tekfire sebep olabiliyor ve bunun getirdiği de aslında *tekfir* kavramının anlamını kaybetmesi oluyor. Dinden çıkmakla itham ettiğin bir insanı, bunun hukuki taraflarıyla muhatap kılamayacaksan, ağzından bu ithamın çıkmasının pek de bir anlamı olmuyor.

Dahası bu geleceğe dair de pek bir umut vermiyor. İnsanlar Türkiye'de bir İslam devleti *olasılığını* konuşuyor ama müslümanlar birbirine bu kadar kıyıcı iken bunun gerçekten iyi bir fikir olup olmadığını söyleyemiyor. Eğer İran veya Arabistan tarzı bir yerse kastedilen, zaten böyle bir fikri bu topraklarda kabul ettirmek hemen hemen imkansız ve bir sebebi de, halkımızın bu konularda *alimlerden* daha arif olması. Dinin belli taraflarını, hükümlerini kullanarak da barışı bozmak niyetinde olanlar, dinin Türkiye'de aslında ne anlam ifade ettiğini ve kimsenin sırf dini saiklerle birbirini öldürmek istemeyeceğini anlar.

Bu konularda en büyük derdim, insanların uygulamadan veya ahlaktansa, *ben de sizdenim* anlamından öteye geçmeyen *itikada* önem vermeleri. Allah'ın birliği, ahiret günü, (ASvS) Hz. Muhammed'in nübüvveti ve risaleti gibi temel konulardaki itikat değil bu, daha çok *kader meselesi, kabir azabı, arşa istiva, Kur'an'ın mahluk olması* gibi doğrudan günlük hayatı etkilemeyecek, insanın sorumluluklarını değiştirmeyecek konular. Bunlarda bir taraf belirtmenin tek anlamı *ben de falanca grupta, alimle aynı şeye inanıyorum* demek.

Bu da *ne kadar abid olursan ol, itikadın düzgün değilse...* diye giden açıklamalardan kaynaklı. Bu fikrin kaynağı da herhalde zamanında Mutezile'nin *iki menzil arası bir menzil* fikri gibi, amelle imanı

doğrudan bağlayan bir duruştan uzak kalmak. Yani evveliyatında bu barış için düşünülmüş, insanların itikadı varsa, amellerinin/günahlarının kurtuluşları için engel teşkil etmeyeceğini söyleyen görüş, bu *itikadın* dallanıp budaklanması sonucu tam aksi yönde etki etmeye başladı. İnsanların amellerine bakıp, onları *tekfir* etmekten de daha basitçe, *fanca doktrine inanmıyorsan, bizden değilsin* oldu. Bu *akidelerin* insan yapısı doktrinler olduğunu söylemek, çoğunun zamanın felsefesinin etkisiyle, o zamanki problemlere cevap olarak oluşturulduğunu söylemek bile insanın *itikadın bozuk* diye suçlanmasına sebep.

Buna mukabil müslümanların derin bir uygulama/amel problemi var. *Doğru itikad anahtardır* diye başlayınca, ondan sonra amele atıf da yapsanız insanların duyduğu baştaki oluyor. *Lailaheillallah diye kurtulmuştur* diye bir garanti verdiğinizde, insanlarda *neden namaz kılmaya uğraşalım* diye telaffuz etmedikleri ama tembelliklerinden anlaşılan bir düşünceyi destekliyorsunuz.

Çıkış yolu nedir? İtikad tartışmalarına, fanca imam şunu dedi, fanca ayet bunu dedi tartışmalarına girecek değilim. Hem mesleğim değil, hem haddim değil. Ancak şunu söyleyebilirim: İnsanı daha faziletli yapmayan itikadın ne işe yaradığını merak ediyorum. *Faziletli* üzerinde kelime oyunu yapmaya gerek yok, ahlaken dürüst olmasından bahsedelim mesela.

Kişinin Arş'a istiva veya Kur'an'ın halkı konusunda itikadının sağlam olması, daha dürüst olmasına ne şekilde etki ediyor? Veyahut şunu soralım: Bu konularda fikri olmayan, bu soruları sormayan veyahut pek de karar vermemiş ama yalan söylemeyen bir insan mı daha makbül bir müslümandır, yoksa bu konularda *itikadı* gayet sağlam olan ama dürüstlük konusunda pek sağlam bulunmayan biri mi?

Şunu söyleyebilir: *Bu ikisi arasında bir tercih yapmak zorunda değiliz, hem itikadı düzgün, hem dürüst olması gerekir.* Evet, bu gerekir, olması gereken odur ancak hayat bize her zaman bütün *gereklileri* vermez. Bu sebeple bizim yaşarken tercihler yapmamız gerekir, insanları değerlendirirken, bugünlerin moda tabiriyle *liyakatle* değerlendirirken, liyakatin ne olduğuna bakmamız gerekir. Müslümanlığını değerlendirdiğimiz adamın en çok dürüstlüğü mü, yoksa *Arş'a istiva* konusundaki fikirlerini mi araştırıyoruz?

Ben birincisi olmasını isterdim, ancak yaşadığım, gördüğüm kadarıyla bazısı okumuş yazmış da olan insanların, *Arş'a istiva* konusundaki duyarlılığının, dürüstlük konusunda mevcut olmadığını gördüm. Diyecekler ki, *bu zaten veri, insanların dürüst olması zaten gerekli, onun için biz bu konuya eğilmiyoruz.* Acaba böyle mi? Şu gün, dünyanın halini, ülkenin halini düşünelim ve bunların hangisinin daha mühim olduğuna karar verelim: Arş'a istiva konusu mu, dürüstlük konusu mu? Veyahut özelde, mesela FETÖ isimli örgütün Arş'a istiva konusunda mı, dürüstlük konusunda mı teklediğini soralım?

Hangisi?

Bu sorunun cevabını biliyoruz, ancak neden *bunların hepsi birden* demenin aslında bir cevap olmadığını üstünde biraz daha duralım. İnsan zihni ve iradesi sınırlı, sabrı sınırlı. İnsanı *Arş'a istiva* konusunda eğiterseniz, bunun önemli olduğunu söylerseniz, bunu diğer önemli konuların hilafına

yapmanız gerekiyor. Bizde bir *öncelik mekanizması* yok, namazdan soran insanlara 5 vakit demeyi biliyoruz ama en önemlisi bir vakit de olsa kılmandır demek zor geliyor, bir sabah namazının farzı, ömründeki bütün bayram namazlarından daha önemlidir demek zor geliyor, hangisi önemli deyince, o da, o da diye cevap olmayan bir cevap.

Hayatımı öncelikleri düşünerek geçiriyorum. Tembel bir insanım, enerjim az, bunu en uygun yere sevketmem gerek ve ne yapmam lazım? Diğer insanların böyle bir problemi olmayabilir, ancak ben en önemli ibadet neyse, onu yapmaya çalışıyorum, ahlaken en önemli kriter neyse, orada doğru olmaya çalışıyorum. Tıpta *etkili minimum doz* diye bir kriter var, ben de dini konularda *etkili minimum dozu* arıyorum. Gördüğüm kadarıyla bu önceliklere dikkat eden kimse yok veyahut şöyle söylemeli, eğer bir insan dini konularda konuşarak itibar kazanıyorsa, hoca oluyorsa, ondan zaten böyle bir öncelik sıralaması beklemek yanlış. Adamın hayatı insanlara yeni sorumluluklar yüklemek ve (bazı durumlarda) Allah'a da kim/ne olduğunu öğretmek üzerine kurulmuş. En iyi hoca, öncelikleri net hoca değil, o da iyi, bu da iyi diye binlerce vazifeyi aktarabilen hoca. Doğru, bunların hepsi iyi fakat *benim durumumda* hangisi en iyi?

Tembelliğinden, vakit bulamayışından veyahut *Kur'an'da 5 vakit yok* dediğinden dolayı günde 3 vakit namaz kılan biri mi daha iyi, yoksa *günde 5 vakit farzdır* deyip, bunların hiçbirine uğramayan mı? Ehl-i Sünnet *savunmasına* baksan, bu ikincisi birincisinden daha iyi. 3 vakit kılan adam çünkü *dini içten yıkmaya çalışan* bir din düşmanı. Öteki ise *sade bir günahkar*.

Bizden olan binamaz, bizden olmayan musalliden eyidir anlamına geliyor bu. Belki lafzen kastedilen bu değil ancak sonuç buna çıkıyor. Ondan sonra da çok şaşıırıyoruz, *insanların sözleriyle amelleri hiç birbirini tutmuyor* diye.

Namaz örneğinde, şahsen 5 vakit namazın farzlığı konusunda bir kuşku yok. Tartıştığım konu da bu değil, ancak biri gelip, *falanca adam 3 vakit kılıyor* dediğinde, ben o adamı ne yapacağım, nasıl göreceğim, derdim o. Yoksa Hanefi fıkhı namazla ilgili ne söylüyorsa, ben de söylerim. Burada sorun yok. Ancak konu, neticede bunları bilen ama farklı şekilde davranan, belki farklı bir *İslama* inanan birine nasıl davranacağım. Veyahut *hiç namaz kılmayanla* mukayese ederken, nereye koyacağım.

Bunu düşündükçe zaman itikadı *sorunlu* amelin, ameli *sorunlu* itikaddan daha mühim olduğuna kanaat ediyorum. Kolay formüle edilemeyebilir, ancak biz bu *işin* başında, Hz. Peygamber'in nelere önem verdiğine bakarken, *amelin* itikad ayrıntılarından daha mühim olduğunu görebiliyoruz. Diyecekler ki, *şirk konusundaki itikad daha önemli değil miydi?* Evet, ancak *şirk* konusundaki itikad yukarıda saydığım *ana itikad başlıklarına* girer. Ancak bunlarda da insanlardan *sadece inanmaları* değil, inandıkları gibi yaşamaları beklenmiş. Yani kimse kalkıp da, *ben sana inanıyorum* deyip kurtulmamış, bunu bir *hayat değişikliğiyle* desteklemiş.

Şimdilerdeyse, daha çok *ateş bize sayılı birkaç günden fazla dokunmayacak* ayetindeki *biz* misali, *falancalar şunlara şunlara inandığı için bizdendir ve onlar da buna inandıkları için günahları için ateşte kalacaklar ama nihayetinde kurtulacaklardır* diyoruz. Müslümanlığı amelden çok itikada

bağlayınca, ister istemez bir kabilecilik başlıyor. Falanca şuna inanmıyor, o zaman *kafir*, filanca buna inanmıyor, o halde *fasık*, öteki *müşrik*, beriki bilmemne. Bunların sonu yok ve tartışılan konuların, itikadî ayrıntıların bir çözümü de yok. *Arş'a istiva* konusunu ancak gidip bakarak veya *yeni vahiy*le çözebilirsiniz. *Yeni vahiy* geçelim, *vahiy* zaten zor bir konu, arşa gidip Allah orada mı, her yerde mi diye bakmaksa muhal. O halde bunun doğrusunu nasıl bileceğiz? *Sözlükle* mi? *Sözlüğün* gelenekten daha sağlam olduğunu nasıl bileceğiz? Falanca alimin görüşüyle mi? Onun yanlış düşünmediğini nasıl bileceğiz? Hasılı uygulamada bir fark yaratmayan konuların hepsi *kabilecilik* için payanda haline geliyor. *Bizim mezhep şuna inanıyor, bizim mezhep doğru, o halde senin mezhep yanlış, sen de zındıksın* şeklinde akan bir çok tartışma var.

Bunların ekseriyetinin temelini *siyasi* olduğu kanaatim eskiden beri vardır. İnsanlar önce kabilelere ayrılır ve sonra bu kabilenin diğerlerinden neden daha üstün ve ileride olduğunu formüle eder. Bizim tarihteki *sünneleşmemiz* de bu şekilde olmuş, İran'ın *şiileşmesi* de böyle. Ancak buradan, *bunların önemi yoktur, hepimiz kardeşiz* anlamı da çıkmaz. Aslında tersine, bunların siyasi bölünmeler olduğunu kabul edince, insanların ayrı kalmak istedikleri ve dinin bu tarafının *dil* gibi görülmesi gerektiği anlamı çıkar. İnsanlar nasıl ki farklı diller konuşmakla birbirinden üstün olmaz, itikat temelli farklılıklar da kendi başına bir üstünlük meydana getirmez. *Üstünlük sadece uygulamadır*.

Eğer bir adamın/toplumun itikadı, onu uygulamada daha iyi yapmıyorsa, daha dürüst yapmıyorsa, Allah için çalışmaya sevketmiyorsa, hakkı hukuku korumayı, genel olarak insanların huzurunu gözetmeyi daha makul kılmıyorsa, insanlar toplumun adil olduğunu ve birbirlerine adil davrandıklarını *hissetmiyorsa* orada itikat bozukluğu vardır. Bu itikat bozukluğu da bizatihi içerikten değil, içeriğin uygulamaya sevketmeyecek kadar yavanlaşmış, ezbere dönüşmüş olmasındandır. İnsanlara *itikadın sağlamsa kurtulursun, yoksa ebediyen yanarsın* demek, mesela, bu ezberi kavileştiren bir doktrindir.

Bir de *dinimizi içten yıkıyorlar* saldırısı var. Buradaki asıl komik olan da, zaten insanları uygulamaya sevketmeyen bir itikadın yıkılacak da bir tarafının olmayışıdır. Batı adına bizi içten yıkmaya çalışanlar varsa da, maaşlarını boşa almaktadırlar çünkü İslam ümmeti bölünme ve boş kavgalar yapma konusunda, bir Batılının düşünebileceğinden çok daha yaratıcıdır. Bugün Türkiye'deki İslami iklime baktığımızda mesela, birbirini en ufak konularda farklılıklar yüzünden devamlı surette kötüleyen, şirkle, küfürle itham etmekten neredeyse zevk duyan onlarca fırka olduğunu görebiliriz.

Bir insanı şirkle itham ediyorsanız, elinizde siyasi güç olduğunda onun canı ve malının helal olacağını söylüyorsunuz demektir. Şirk sadece *itikadi* bir mesele değildir, bunun hukuki ve siyasi gönderimleri de mevcuttur. Aslında hukuki ve siyasi tarafı, itikadi tarafından daha mühimdir çünkü Hz. Peygamber, tanım itibarıyla müşrik olmalarına rağmen Hristiyanları *müşriklikle* itham etmedi, onların kategorisi farklıydı.

Bu durumda söylediklerimizin *nihai* gönderimlerine bakmak lazım. Bunlar oyuncak kavramlar değil. Ayrıca bir takım farklı inançlar geliştirmek, Allah'ın zatıyla, Kitabın anlattıklarıyla, hükümleriyle ilgili farklı çıkarımlar yapmak mı *dini bozmak* anlamına gelir, *Allah'a ve ahiret gününe inandığı* ve bu inancıyla tutarlı yaşadığı halde birbirini öldüren gruplar mı? Dine zarar verecek olan, Allah'a hesabını vereceğini düşünceleri ifade eden insanlar mı, yoksa bu düşüncelerden dolayı birbirini öldüren insanlar mı?

İnsanların birbirini itham ettiği, *dini içten bozmak*, kimsede olmayan bir güç vehmediyor. 1 milyar insanın bir şekilde mensubu olduğu dinin bu kadar kolay *değiştirilmesi* mümkün mü? İçten gelmeyecek, insanları ikna etmeyecek söylemlerin dini değiştirmesi mümkün mü? Bunu bir grup için yapsa bile, İslam'ın genelini değiştirmek mümkün mü?

Ayrıca İslam gücünü Allah'tan ve mensuplarının *doğru yaşamasından* alan bir din. Eğer bazı mensupları doğru yaşamayı bırakırsa, onların yerine *doğru yaşayan* diğerleri varis kılınmış. Tarih boyunca hep böyle olmuş. Bazı fırkaların bazılarında daha yanlış olacağını kabul ediyorum ama birilerinin yanlışta ısrarcı olması, kendi sonlarını getirmekten başka neye yarayabilir?

İslam'da vahdet temalı yazılar okuduğumda, bunların hemen her zaman *benim önem verdiğim fikirler etrafında vahdet* anlamına geldiğini gördüm hep. İnsanlar vahdete çağırırken *Ehl-i Sünnet* üzere vahdete çağırıyor veya *Kur'an* üzerine vahdete çağırıyor veya bunun gibi belli bir anlayış etrafında vahdete çağırıyor.

Ben bunun *minimum* halinin *Allah'a ve ahiret gününe iman* gibi çok basit bir anlayıştan daha ileri olmasının *sürdürülemez* olduğu kanaatindeyim. Daha küçük gruplar, daha büyük fikirler, mezhepler, isimler etrafında birleşecektir ancak *genel* dediğimizde ortak paydanın büyük olması daha önemlidir. İnsanlarla birleştiğimiz nokta bu olduğunda, bunun üzerine önemli olanın *salih amel işlemek* olduğunu söyleyebiliriz.

Bunun üzerine başka ilkelerden bahsedip, bunların yetersiz olduğunu iddia edenler olacaktır. Onların kendilerini daha başka ilkelerle tarif etmesinde bir mahzur görmüyorum ama bu *minimum*a eklemeler yaptığımızda, birleştirmek yerine bölecektir.

Bir insan Allah'a ve ahiret gününe inandıktan sonra bu inancında samimi ise doğru yaşamakla yükümlüdür. Doğru yaşamaktan kasıt da ilk olarak *ahlaklı* yaşamaktır. İnsanın ahlakının temeli de, ahirette fiilerinden hesap vereceğini kabul etmesidir.

Diyecekler ki, *bunun üzerine ekleyeceğimiz başka doktrinler olmazsa, insanın ahirete imanının anlamı kalmaz*. Biz de diyeceğiz ki, *ne münasebet?* İnsanın ahirete imanı tamsa, diyelim kabir azabına inanıp inanmamasının fiillerine bir etkisi olur mu? Kabir azabının varlığı veya yokluğunu tartışabilir, bir

sonuca varmaya çalışabilirsiniz. Ancak bu tartışmanın çerçevesini de *ahirete iman* ilkesi oluşturacak ve tartışmanın *hesabını verebilecek* şekilde yürümesi tercih edilecektir.

Allah'a ve ahirete iman bir konuşma zemini meydana getirir. Bunun üzerine birbirimizle konuşacak, doğruyu arayacak ölçüde bir ahlak oluştururuz. Bu ahlak vasıtasıyla daha ileri doğrular bulmamız veya anlaşmasak da barış içinde bir arada yaşamamız mümkün olur.

Yoksa birbirimizle konuşmadan, tekfir edip, bombalayarak, sonunda insanların *müslümanım* demekten utanacağı bir dünyaya doğru yol alırız. Allah bu ikincisinden bizi korusun.

Felsefenin Amacı

Düşünmen gerekmeyen konuda düşünmene mani düşünce: Felsefenin amacı bu olmalı.

Düşünmen gereken konuda düşünmek için çeşitli araçlar var. Geneline *bilim* diyorlar ama sosyal bilimlerin de kendi içinde bizim *bilim* saymadığımız araçları var.

Felsefenin amacı düşünmen gerekmeyen konuda düşünmek. Düşünmen gerekmiyor, çünkü zaten konuyu nasıl düşüneceğini bilmiyorsun. Diyelim *şuur* (bilinç) konusu. Makinelerin *şuuru* olabilir mi? Bunu düşünmek için gerekli araçlarımız nedir? Bunu bilimsel olarak çözmemiz mümkün oluncaya kadar bu soru üzerinde spekülasyon yapmaya devam edebiliriz ancak amacımız bu spekülasyonun spekülasyon olduğunu ve oradan bir sonuç çıkmayacağını göstermek de olmalı.

Bu da genellikle paradokslar gibi, dil ve mantık sorunlarını işaret ederek mümkün. Veyahut din felsefesinin kötülük problemi gibi. Kötülük problemine bakıp, *Tanrı yoktur* demek de mümkün ama asıl anlayacağımız, *Tanrı* hakkındaki düşünce ve konuşmanın lisan gibi bir araçla yürütülemeyeceği olmalı.

Gülenizm

Böyle bir -izm var mı gerçekten? Benim yıllar içinde izlediğim adam, yanına Kaide'den biri gitse Kaideci, tarikatçı biri gitse, tarikatçı, Nurcu gitse Nurcu olan, menfaati neyi icap ettiriyorsa o tarafa yayılan bir adam. Bu hareket bizde ezelden beri varolan *eyyamcı* ve *yavşak sağ* siyasetin, kendine bir rahip bulmuş hali.

Batı'ya açılırken de, oradaki menfaatleri icabı Hristiyanlık öğelerini kullandılar. *Efendim, bu adam gizli kardinal, bunları CIA ajanı*. Kanaatimce bu sözler, bu şerefsiz hayvanları taltif etmek olur. Bunların bir şeye inandığı yok. Hristiyan bile değiller, ajan olacak kadar bir fikre inanmışlıkları yok.

Meczuba, Amerika'da da güvenen insanlar olduğuna eminim ancak onların da kendilerine ılık ılık diyalog şerbeti verilmiş, İslam'ın ne olduğunu, içini bilmedikleri için bu zavallının onda reform yapacağına kanmış bürokratlar olduğuna inanıyorum. Naçizane sosyolojilerin o kadar kolay değişmediğine

inanırım. İslam'da *reform* yapmak, orta sınıf bir devlette kadroları ele geçirip, insanları kendinden nefret ettirmek ve darbeye niyetlenip *sen cennete gideceksen, ben cehenneme gideyim* dedirtmek değil. *Reform* yapacaksan, önce insanları samimiyetine inandırmak gibi *ufak* bir problemi çözmek lazım, o da böyle her gelene farklı bir yüz sunarak olmaz.

Ol sebepten bu adamı ve onun basit bir fırsatçılık, menfaatçilik olan *ideolojisini* gereğinden fazla abartmamak lazım. Buna destek olanlar da, yetiştikleri kültür içinde hem dine, hem paraya en yakın olacakları nokta bu *cemaat* olduğu için öyle yaptılar. Hepsinin *hizmet* deyince farklı şey anlaması ondan, *bunlar iftiradır, biz darbe yapmış olamayız* düşüncesi de ondan. Adam filin sadece bacağı tutmuş ve dışının sivri olabileceğine inanmıyor.

İlerisinin bir *Ahmediyye* olacağını düşünüyordum ama o kadar değer atfetmeye gerek olmayabilir. Menfaat kavgasıyla birkaç sene içinde birbirlerini ezerek sönüp gidebilirler. Allah onları rezil etti, istikbaldeki planlarını ve kötülüklerini yerin dibine geçirsin.

Entel-i Jartiyer

Bizde neden kafası çalışan adamlar hep komplo teorisi üretmekle meşgul? Dersine çalışmayıp, sınavdaki soruda verilen bilgilerle *döktüren* öğrencilerin haline benziyor bu.

Hayatımız komplo teorilerinin en mantıklısının hangisi olduğuna karar vermeye çalışmakla geçiyor. Bu işin böyle olmaması lazım. Bizim dersimize çalışmamız, dünyanın tek bir kişinin, gizli bir kurulun, gizli örgütlerin değil, normal insanların anormal toplamı tarafından idare edildiğini söylememiz.

Basit açıklamalar çekici. Sansasyon üretmeye de geliyor. Darbeyi Erdoğan'ın tezgahlaması, başkasının tezgahlamasından katbekat zor, seyrine baktığımızda planı bir kişinin yapmadığını ve koordinasyonun topalladığını da anlıyoruz ama aklımıza *fail* gelmesi gerektiğinde, *kesin o yapmıştır*. Baştan bu hükmü veren insan için *delil* bulması da kolay.

Komplo teorileri böyle çalışıyor. Önce bir hüküm veriyoruz, *11 Eylül'ü Bush yaptırmıştır*. Sonra buna uygun deliller görmeye başlıyoruz. Aklın insana aklın sınırlarını da öğretmesi lazım ama bunu daha çok *tecrübe* ve *tevazu* öğretiyor. Bunlar yoksa, bütün dünyanın aleyhinize komplo olduğunu iddia edip delil bulmak mümkün.

Dengesiz

Dengesizin biri bana *denge* demiş. *Sensin denge* demedim, umurumda da olmadı. Aylardır aklımdan çıkmış. Spotify bana haftalık liste hazırlamış, içinde sevdiğim bir şey bulamadım. O zaman aklıma geldi: Belki geçen haftayla bu haftam arasında önemli bir zevk farkım vardır. Belki adamın dediği doğrudur, belki dengesizliği bırak bipolar biriyimdir.

Türkiye İslamcılığı

15 Temmuz'da sokağa çıkanların bir kısmının meyhaneden çıkıp *Allah Allah* diyerek tankları durdurduğunu söylediler.

Bu aslında Türkiye'deki *Kemalizm* ve *İslamcılık* edebiyatının neden tökezlediğini tek örnekle açıklıyor. Asıl derdimizin de bu iki mecra arasında tercih yapmak değil, insanların *adil* olduğuna inandıkları bir sistemde yaşamalarını temin olduğunu anlatıyor. Bizim *fikir adamları* işin kolay tarafına, sembollerin ikamesi tarafına uğraşüyor. Semboller önemsiz değil, ancak iş onlarla bitmiyor. İçki mesela bir sembol, onu ortadan kaldırmak mı, yoksa içilmesine mahal bırakmayacak şekilde bir sistem mi diye bakınca, *İslamcı* yasaklamak taraftarı ve insanın neden içtiğini, bundan ne anladığını ve neyle ikame edeceğini hiç soruşturmayan bir kafa.

Sistem bilincimiz yok. İnsan üreten (ve tüketen) sistemler kurmayı bilmiyoruz. Böyle bir mefkuremiz yok. Onun için de Allah bize Batı'ya nasip ettiğini nasip etmiyor.

Fiillerden Mürekkep Dil

Sadece fiillerden mürekkep bir dil yapılabilir mi? Zor görünüyor, çünkü insanın algısı *kalıcı* olanla ve *kalıcı* demek, *isim* demek.

Bunu denemek isterdim.

Hakikat Sorumluluğu

Bir *hoca* bulup hayatımla ilgili tüm kararların sorumluluğunu yıkmayı planlıyorum ama olmuyor. Çünkü böyle bir *hocayı* bulma sorumluluğu da, hayatının sorumluluğu kadar ağır.

Bu konularda tembellik ve kestirmelere başvurmak çok kolay. Ben de yorulduğumu hissediyorum böyle *doğruyu kovalamaktan*. Birini bulsam, onun dediklerini kabul etsem, adam nasılsa çok yanlış yapmaz, arada yaptıklarını da çaktırmaz, savunurum.

İnsanlar *hakikati bulma* sorumluluğunu yıkacak birilerini arıyorlar. Bunda gayet başarılılar. Hakikati değil de, onu *bulmuş* birini bulup, sözünü dinlemek daha kolay. Soru sormazsan kolay. *Gerçekten hakikati bulmuş olabilir mi?* demezen kolay.

Mezhep kavgaları ekseriyetle bundan çıkıyor. Konfor bölgesinden çıkmamaktan. Bunun mesleği, tecrübesi ve ilmi gereği bizden daha çok bilen insanları dinlemekle alakası yok, çünkü böyle bir *dinleyiş* bizi insan olduğumuzdan ve dinlediğimizin insan sözü olduğundan uzaklaştırmaz. Doğruya ulaşma sorumluluğunu devretmiş olmayız.

Sorumluluk kimdeyse, kul odur.

FETÖ

Örgüte para vermemiş, kanunsuzluk yapmamış kimseleri, bir zamanlar ettikleri laflarla suçlamak tuhaf olmaya başladı. Buradaki kriter *para akışında veya emir akışında rol almış* olması lazım, yoksa Erdoğan'a her muhalifi bu sepete doldurmaya kalkarsanız, mesele sulanır ve bundan örgüt faydalanır.

Emir ve para akışını ispat edemediğin yerde sus.

Açık Büfe Müslüman

Memlekette *İslam* deyince tabldot anlaşılıyor. Bir yere bağlanıp, oranın yemeğini yiyor ve karşılığında oranın türküsünü söylüyorsun.

Az sayıda *açık büfe müslüman* var. Ben de onlardanım. İşime yarar, beni daha iyi yapacak bir şey gördüğüm zaman, nereden gelmiş olursa olsun alıyorum. Onun için *bu adam neci* diyen soranlara cevap da bu herhalde: Açık Büfeci.